

*Cabbarov Ayətulla Suvahil oğlu,
iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru,
Bakı Biznes Universiteti,
E-mail: ayatulla.cabbarov@gmail.com
© Cabbarov A.S., 2022*

UOT - 657; 004

ANALİTİK UÇOT-İFORMASIYA TƏMİNATININ FORMALAŞMASINDA RƏQƏMSAL TEXNOLOGİYANIN TƏTBİQİ İSTİQAMƏTLƏRİ

X Ü L A S Ə

Tədqiqatın məqsədi - tədqiqatın məqsədi müasir şəraitdə müəssisənin analitik uçot-informasiya təminatının formalaşmasında mövcud elmi-nəzəri yanaşmalar əsasında rəqəmsal texnologiyanın tətbiqi istiqamətlərini müəyyənləşdirmək və bu sahədə inkişaf tendensiya-ları aspektində təkliflərin işlənilib hazırlanmasıdır.

Tədqiqatın metodologiyası - tədqiqat işinin yerinə yetirilməsi zamanı elmi yanaşmaların ümumiləşdirilməsi, analiz, sintez, müqayisə və s. bu kimi tədqiqat metodlarından istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti - rəqəmsal texnologiyanın sürətli inkişafı, cəmiyyətin bütün sahələrinin informasiyalaşdırılmasının genişlənməsi biznes proseslərinin və informasiya axınlarının sürətləndirilməsi müəssisənin uçot və analitik uçot-informasiya təminatına daim yeni tələblər qoyur. Bu baxımdan, əsaslı və rəşional idarəetmə qərarlarını hazırlamaq keyfiyyətli mühasibat uçotu və analitik informasiya təminatının formalaşdırılması böyük əhəmiyyət kəsb edir. Tədqiqat nəticəsində əsaslandırılan təkliflər müəssisələrin analitik-uçot informasiya təminatının formalaşmasında tətbiq oluna bilər.

Tədqiqatın nəticələri - müəssisələrin analitik uçot-informasiya təminatının formalaşmasına təsir edən amillər öyrənilmiş, və müəssisənin analitik uçot-informasiya təminatının formalaşmasında rəqəmsal texnologiyanın tətbiqi istiqamətləri təklif olunmuşdur.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi - müəssisənin analitik uçot-informasiya təminatının formalaşmasında rəqəmsal texnologiyanın tətbiqi imkanları qiymətləndirilmiş, bu sahədə inkişaf istiqamətləri və metodiki yanaşma əsaslandırılmışdır.

Açar sözlər: mühasibat uçotu, analitik uçot-informasiyası, texnologiya, blokçeyn, mühasibat uçotunun rəqəmsallaşması, bulud texnologiyası.

GİRİŞ

Texnologiyanın sürətli inkişafı, cəmiyyətin bütün sahələrinin informasiyalaşdırılmasının genişlənməsi, maddi-texniki bazanın dövriliyəsini, iş proseslərinin və informasiya axınlarının sürətləndirilməsi müəssisənin uçot və analitik təminatına daim yeni tələblər qoyur. Bu baxımdan, əsaslı və rəşional idarəetmə qərarlarını hazırlamaq üçün menecerləri vaxtında müəssisənin idarə edilməsi üçün yüksək keyfiyyətli, operativ və analitik məlumatlarla təmin edən uçot-informasiya təminatının formalaşdırılması böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Bazar münasibətləri şəraitində fəaliyyət göstərən hər hansı bir qurumun məqsədi məhsulun marjinallığını artırmaqdır ki, bu da xərclərin səviyyəsinin səmərəli idarə edilməsi ilə

birbaşa bağlıdır. Xərclər istənilən strategiyanın zəruri elementi və strateji idarəetmənin mərkəzi obyektidir. Xərclərin idarə edilməsi sisteminin təşkili və onun uçot və analitik informasiya təminatı xərclərini optimal səviyyəyə endirmək, enerji və resursa qənaət edən texnologiyaların tətbiqi yolu ilə resurslardan səmərəli istifadə etmək üçün ehtiyatları müəyyən etmək məqsədi daşıyır ki, bu da gələcəkdə əlavə gəlir gətirəcəkdir. Bütövlükdə analitik uçot-informasiya təminatı təsərrüfat subyektinə iqtisadi fayda gətirməklə bütün biznes proseslərinin iqtisadi səmərəliliyinin, rəqabət üstünlüklərinin artırılmasına səbəb olacaq və təşkilatın bazarda üstün mövqeyini təmin edəcəkdir.

Müasir idarəetmə sistemində analitik uçot-informasiya təminatının formalaşması proseslərində mütləq iqtisadi təhlil üsullarının, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarına əsaslanan müasir uçot elementləri və komplekslərinin strateji iqtisadi səmərəlilik və rəqabətqabiliyyətlilik aspektində tətbiqi və istifadəsi olduqca aktualdır.

Məlum olduğu kimi, iqtisadi ədəbiyyatlarda “analitik uçot-informasiya təminatı” anlayışına müxtəlif baxışlar və şərhlər mövcuddur. Bu baxımdan sənaye müəssisələrində mühasibat uçotunun analitik informasiya təminatı konsepsiyasının, mahiyyətini və məzmununu elmi nəzəri və tətbiqi aspektində tədqiqi zəruridir.

Ümumilikdə son onillikdə iqtisadi anlayış kimi “mühasibat uçotu və analitik informasiya təminatı” termininin mahiyyəti və nəzəri əsasları bir çox iqtisadçılar tərəfindən geniş tədqiq edilmişdir ki, bu da son nəticədə mühasibat uçotunun və analitik informasiya təminatının təşkili, tərkibi, strukturu və metodları ilə bağlı əsaslandırılmış təkliflər irəli sürməyə imkan verir.

Mühasibat uçotunun və analitik informasiya təminatının mahiyyətini açan Bezrodnaya T.M. bu terminin ikili xarakter daşdığını qeyd edir:

- informasiyanın toplanması, qeydiyyatı, ümumiləşdirilməsi, saxlanması, ötürülməsi və analitik emalı ilə bağlı fəaliyyət;
- idarəetmə sistemini lazımi miqdarda tələb olunan keyfiyyətli informasiya ilə təmin etmək [7].

Mühasibat uçotunun və analitik dəstəyin ümumi təyinatı - əsaslandırılmış idarəetmə qərarlarının qəbulu üçün məlumatların formalaşdırılmasıdır. Burada məlumat idarə olunan sistemin vəziyyəti, idarəetmə hərəkətləri və xarici mühit haqqında məlumat toplusu kimi başa düşülür [2].

Hər bir müəssisənin mühasibat uçotu və analitik informasiya təminatı sistemi özünəməxsusdur. Onun strukturu “rəhbərlərin informasiya ehtiyacları, mühasibat uçotu və vergitutma üzrə mövcud normativ hüquqi baza, informasiya əlaqələrinin və axınlarının təşkilatı strukturu və s.” xüsusiyyətləri ilə müəyyən edilir. Eyni zamanda bura mövcud bazar konyukturası və rəqabət mühitini də əlavə etmək olar.

Qeyd olunan yanaşmalardan göründüyü kimi müəssisənin analitik uçot informasiya təminatının əsas bazası mühasibat uçotu və onun tərkib elementlərinin informasiyası əsasında formalaşır.

Beləliklə, apardığımız tədqiqat nəticəsində belə nəticəyə gəlmək olur ki, müəssisənin analitik uçot-informasiya təminatı idarəetmənin maraqları çərçivəsində qurulmalı və iqtisadi fayda əldə edilməsi ilə bağlı bütün qərarların informasiya təminatını ən analitik səviyyədə təmin etməlidir. Bunun üçün müəssisənin informasiya sistemi kompleks olaraq analitik uçot-informasiya sisteminin formalaşmasına xidmət etməlidir.

Tədqiqatın nəzəri və metodoloji əsasları

Artıq bütün əhəmiyyətli beynəlxalq konfransların trend mövzusu olan IV sənaye inqilabı əhatə dairəsini genişləndirməkdədir. Elmi-texnoloji inkişaf, xüsusilə rəqəmsallaşmanın sürət-

lənməsi Dördüncü Sənaye İnqilabını formalaşdıran təməl elementlərdən hesab edilir. Azərbaycan da ən yüksək səviyyədə Dördüncü Sənaye İnqilabı mövzusu gündəmə gəlir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 3-də “Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”nın icrasının birinci ilinin yekunlarına həsr olunmuş konfransdakı çıxışında bildirir: “Dördüncü Sənaye İnqilabında Azərbaycan lider olmalıdır. Necə ki, Davos Forumu bizi lider kimi görür, biz də lider olmalıyıq. Ona görə ki, bu, gələcək inkişafımız deməkdir” [8].

Qeyd edək ki, 2020-ci ilin 21 yanvar tarixində İsveçrənin Davos şəhərində keçirilən Dünya İqtisadi Forumunda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev və Dünya İqtisadi Forumunun prezidenti cənab Borge Brende arasında Dünya İqtisadi Forumunun Dördüncü Sənaye İnqilabı Mərkəzləri Şəbəkəsinin Azərbaycan Mərkəzinin yaradılması ilə bağlı niyyət protokolu imzalanmışdır. Bunun əsasında Azərbaycanda Dünya İqtisadi Forumunun Dördüncü Sənaye İnqilabı Mərkəzləri Şəbəkəsinin Mərkəzi yaradılıb ki, bu da ölkəmizi rəqəmsal və texnoloji mərkəzə çevirmək məqsədindən irəli gəlir [9].

Rəqəmsal texnologiyalar cəmiyyətin və mədəniyyətin ayrılmaz hissəsinə çevrilib. Sivilizasiyamızın, demək olar ki, bütün qeyri-maddi məhsulları rəqəmsallaşır. Hər yerdə mövcud olan aparat cihazları vətəndaşların satın alma, istifadə, öyrənmək və ya investisiya etmə üsullarını dəyişir. Tənzimləyici səlahiyyətlər nəticəsində xüsusilə korporativ hesabat və maliyyə hesabatları da rəqəmsallaşır.

Hazırda həm ölkəmizdə, həm də dünyada rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı çox böyük sürətlə davam edir, öz təsirini bütün fəaliyyət sahələrinə, o cümlədən mühasibat uçotu proseslərinə göstərir.

Mühasibat uçotu həm nəzəri, həm də praktiki baxımdan da əhəmiyyətli dəyişikliklərə məruz qalır ki, bu da informasiyanın yaradılması, saxlanması və ötürülməsi üçün innovativ prosesləri əhatə edir. Eyni zamanda, rəqəmsal texnologiyaların inkişafı bu proseslərin sürətinə və keyfiyyətinə birbaşa təsir göstərir. Bununla belə, qeyd etmək lazımdır ki, mühasibat uçotunun metodologiyası və alətləri həmişə müasir reallıqlara uyğun gəlmir və bu, rəqəmsal həllərin tətbiqi ilə bağlı bir sıra problemlər yaradır.

Müasir iqtisadiyyat yüksək texnologiyalar iqtisadiyyatıdır. Rəqəmsal iqtisadiyyat termini 2000-ci illərin əvvəllərində tez-tez elektron kommersiyanın sinonimi kimi işlədilir. Lakin texnoloji və informasiya infrastrukturunun tədricən inkişaf etməsi və böyük məlumat bazalarından istifadə bütün cəmiyyətin genişmiqyaslı rəqəmsal transformasiyasına səbəb oldu [10].

Bütün inkişaf etməkdə olan və inkişaf etmiş ölkələr sənaye və istehsalın əmək tutumlu strukturlardan bilik tutumlu strukturlara çevrilməsində maraqlıdırlar və bununla da cəmiyyətin inkişafına öz töhfələrini verirlər. Müasir dünyada informasiya texnologiyaları böyük dəyər qazanır.

Müasir cəmiyyət öz fəaliyyətində maddi, enerji, əmək və digər resurslarla yanaşı, informasiya resurslarından da istifadə edir. İqtisadçılar məlumatı əmək, torpaq, kapital kimi klassik istehsal amilləri ilə eyniləşdirirlər. Biznes mühitinin nümayəndələri iddia edirlər ki, XXI əsrdə informasiya şirkətin fəaliyyəti üçün ən qiymətli aktivdir [5].

İnformasiya müasir cəmiyyətin ən dəyərli mövzusudur. Etibarlı məlumatlar olmadan səlahiyyətli strateji və ya əməliyyat qərarları qəbul etmək mümkün deyil.

Müasir iqtisadiyyatın rəqəmsallaşması tendensiyası müəssisələrdə idarəetməyə yanaşmaların dəyişdirilməsini nəzərdə tutur. Bazarda rəqabətin daha da artmasını nəzərə alaraq, müəssisə menecerləri yeni texnologiyalara və innovasiyaların tətbiqinə cəhd edirlər. Bu ba-

xımdan müasir şəraitdə blokçeyn texnologiyasından, süni intellektdən, maşın öyrənməsindən istifadənin mahiyyətini və imkanlarını öyrənmək aktuallaşır. Belə ki, mütəxəssislər hesab edir ki, bu texnologiya sayəsində mühasibat uçotu və təsərrüfat subyektinin idarə edilməsi, bütün maraqlı tərəflər üçün bərabər şəkildə şərh olunan vahid informasiya məkanını inkişaf etdirmək mümkündür.

Maliyyə mütəxəssisləri bir sistemdən məlumatları çıxarmağa, Excel formatında emal etməyə və emal nəticələrini digər sistemlərə yükləməyə öyrəşmişlər. Biznes bölmələri tez-tez öz ERP sistemlərindən, həmçinin ayrı-ayrı məlumat dəstlərini saxlayan tanınmış mühasibat proqramlarından istifadə edirlər.

Ümumilikdə mühasibat uçotunda informasiya texnologiyalarından istifadənin inkişafının təkamülünün tədqiqi aşağıdakı mərhələləri ayırmağa imkan verir:

- Microsoft Excel elektron cədvəllərindən istifadə;
- ixtisaslaşmış proqram məhsullarının tətbiqi;
- integrasiya olunmuş ERP müəssisə idarəetmə sistemlərindən istifadə;
- bulud texnologiyalarından istifadə.

Excel elektron cədvəlləri mövcud məlumatları tələb olunan meyarlara uyğun təşkil etməyə, cəmlər yaratmağa, ayrıca cədvəllər yaratmaqla lazımi məlumatları seçməyə və bir neçə fayldan məlumatları bir yerə birləşdirməyə imkan verir.

İxtisaslaşdırılmış mühasibat məhsulları - "1C: Müəssisə", AzMühasib və s. proqramları - ilkin sənədləri daxil etməyə, mühasibat registrlərini tərtib etməyə və onların əsasında müxtəlif mühasibat, vergi və idarəetmə hesabatları formalaşdırmağa imkan verir. Onlar hər hansı bir müəssisənin xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırıla bilər.

ERP müəssisə idarəetmə sistemləri mürəkkəb istehsal şəraitində geniş filial şəbəkəsi, geniş çeşiddə məhsullar və artan həcmdə anbar əməliyyatları kimi bir neçə vəzifənin inteqrasiyasına imkan verir.

İnternetdə məlumatların emalı və saxlanması - "bulud texnologiyaları" mühasibat uçotunun avtomatlaşdırılmasının digər müasir istiqamətidir. Şübhəsiz ki, onun bir sıra üstünlükləri var. Bulud texnologiyalarının əsas üstünlükləri aşağıdakılardır:

- ilkin investisiya tələb olunmur;
- asan giriş təmin olunur;
- istifadəçilər üçün heç bir məhdudiyyət yoxdur.

Bununla belə, mövcud mühasibatlıq sistemində tətbiq olunan informasiya texnologiyalarının aşağıdakı çatışmazlıqları var:

- məlumatın itirilməsi və təhrif edilməsi riskləri;
- məlumatların parçalanması və keyfiyyətsizliyi;
- pulun zaman dəyərini nəzərə almaqla mühasibat və analitik məlumatların avtomatlaşdırılmış formalaşdırılması imkanının olmaması;
- mövcud mühasibat uçotu metodlarına olan ehtiyaca diqqət yetirmək;
- beynəlxalq mühasibat uçotu sisteminə inteqrasiyanın olmaması.

Aparılan araşdırmalar və müasir çağırışlar əsasında dərc olunan elmi əsərlərin təhlili onu deməyə əsas verir ki, informasiya texnologiyalarının inkişafının yeni mərhələsi - süni intellekt, maşın öyrənməsi, blokçeyn texnologiyası bu problemləri düzəltməyə imkan verəcək.

Son onillikdə rəqəmsal transformasiya konsepsiyasını həyata keçirən şirkətlərin sayı

artmışdır ki, bu da təkcə yeni texnologiyalardan (məsələn, maşın öyrənməsi, süni intellekt proqramları, əşyaların interneti, blokçeyn) istifadəsini deyil həm də strategiya, biznes modeli, biznes prosesləri daxil olmaqla əsas biznes elementlərində dəyişikliklər ilə nəticələnmişdir. [6].

Süni intellekt (AI) ilk növbədə maşın öyrənməsidir. Bu konsepsiyanın məqsədi əlavə proqramlaşdırmadan istifadə etmədən verilənləri müstəqil təhlil edə, qərar qəbul edə, konsepsiyalar yarada və verilən qaydalar əsasında öyrənə bilən proqramlar yaratmaqdır. Statistik metodlardan və ekonometrik modellərdən istifadə etməklə süni intellekt hadisələrin inkişafı üçün proqnozlar və ssenarilər qura, strukturlaşdırılmamış bir sıra məlumatları faydalı informa-siyaya emal edə və dəyişən iqtisadi şəraiti nəzərə almaqla öz hərəkətlərini tənzimləyə bilər [4].

Maşın öyrənməsi (ingilis dilindən – Machine learning) - kompüterə müəyyən qaydalara əməl etmədən verilənlər əsasında nəticə çıxarmağa imkan verən alqoritmlərdir. Onun məqsədi mürəkkəb peşəkar problemlərin həllinin qismən və ya tam avtomatlaşdırılmasıdır və maşın öyrənməsinin əhatə dairəsi daim genişlənir [1].

Maşın öyrənməsindən istifadə idarəetmə qərarlarının qəbul edilməsində qeyri-məhdud imkanlar təqdim edir. Məsələn, dərin təhlil vasitəsilə mənfəətin artırılması və xərclərin azaldılması ilə bağlı gələcək inkişafı müəyyən etmək və proqnozlaşdırmaq mümkündür.

Rəqəmsal texnologiyaların mühasibin fəaliyyətində tətbiqi sahələrindən biri də insan fəaliyyətinin bir çox sahələrində yayılan unikal texnologiya olan blokçeyndir. Mühasibat uçotuna əsaslanan bu texnologiya məlumatın saxlanması və yayılmasının yeni üsulunu təklif edir. Blokçeyn mühasibat işi üçün vacib bir xüsusiyyətə malikdir. Belə ki, blokçeyndə yaradılan məlumatlara qarşı tərəfə etibar olmasa belə etibar etmək olar, çünki əməliyyat yalnız əməliyyatın hər iki tərəfi tərəfindən təsdiqləndiyi təqdirdə həyata keçirilə bilər. Sonradan isə bu məlumat dəyişikliklərdən qorunur [3].

Y E K U N

Beləliklə, biznesin getdikcə rəqəmsallaşması, artmaqda olan virtual reallıqlar müəssisələrin fəaliyyətinin təmin olunması üçün zəruri olan uçot proseslərini də əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirmişdir.

Yeni texnoloji imkanların açılması ilə əlaqədar olaraq mühasibat uçotunda rəqəmsal texnologiyalardan istifadə aşağıdakıların daha da inkişafına kömək edəcəkdir:

- çoxlu sayda funksiyaların avtomatlaşdırılması;
- mühasibat uçotu üçün kriptografik mühafizənin tətbiqi;
- firmalar bütün sənədlərini yoxlamaq üçün vasitəçilərin xidmətlərinə müraciət etməli olmayacaqlar;
- istənilən prosesin maksimum sadələşdirilməsi;
- əməliyyat səmərəliliyinin və görülən tədbirlərin şəffaflığının artırılması;
- beynəlxalq biznes üçün əməliyyatların sadələşdirilməsi.

Yeni reformlara uyğunlaşma cəhdləri bütün sahələrində məsrəflərin azaldılması, səmərəliliyin yüksəldilməsi və mənfəətin artırılması kimi əhəmiyyətli təsirlərə malik olacaqdır.

Yüksək texnologiyalar böyük həcmli məlumatların, demək olar ki, dərhal işlənməsinə

AUDİT 2022, 2 (36), səh.3-10.

AUDIT 2022, 2 (36), pp. 3-10.

imkan yaratmaqla yanaşı, şəffaflığın artmasına da gətirib çıxaracaqdır. Bu baxımdan rəqəmsal texnologiyalar uçot məlumatlarının toplanmasından son qərar qəbul etmə proseslərinə qədər bütün mərhələlərdə tətbiq olunmalıdır.

Mühasibat uçotunu "bulud texnologiyası"nda aparmaq istifadəçilərə bir çox üstünlüklər verir.

Sahibkarlar üçün maraqlı olan qənaət proqram təminatına çəkilən məsrəflərə, server avadanlıqlarının alınmasına, onların işlək qalmasına və təmirinə "0" kapital qoyuluşudur. Xüsusi server otaqlarının saxlanılmasına, icarəsinə, təhlükəsizliyinə, IT mütəxəssislərinə çəkilən məsrəflərə, elektrik enerjisinə və s. ehtiyac qalmır.

Səmərəli istifadə zamanı proqramın quraşdırılmasına, sazlanmasına, idarə edilməsinə və yenilənməsinə ehtiyac olmur. Proqrama istənilən yerdən və istənilən cihaz ilə qoşulmaq, eləcə də qanunvericilikdə edilən dəyişikliklərin proqramda operativ əks olunmaq imkanları var.

Data mərkəzlərində serverlərə peşəkar mütəxəssislər tərəfindən xidmət göstərilir. Onları müəssisələrin axtarış işə cəlb etməsinə ehtiyac olmur.

Bulud texnologiyasına əsaslanan uçot sistemlərini tətbiq edən şirkətlər maliyyə və əməliyyat məlumatlarında mövcud olan meylləri və nümunələri müəyyənləşdirərək vaxtında proqnozlar və qərarlar verə bilmə imkanlarına malik olurlar.

Bulud texnologiyası vasitəsilə uçotun aparılması şirkətdəki hər kəsin eyni maliyyə məlu-matlarına, eyni zamanda fərqli yerlərdən, internet bağlantısı ilə təmin olunan bir sıra tətbiqlər vasitəsilə daxil olmağa imkan verir.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Автоматизация казначейства 2.0 [Электронный ресурс]: URL: [www. pwc.ru/ru/assets/ automatisation.pdf](http://www.pwc.ru/ru/assets/automatisation.pdf)
2. Ивашкевич В.Б. Бухгалтерский управленческий учет / Ивашкевич В.Б. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва: Магистр; Инфра-М, 2011. – 576 с.
3. Маличенко И. Заменит ли бухгалтеров блокчейн [Электронный ресурс]: URL: [www. bitcryptonews.ru/blogs/blokchejn/zamenit-li-buxgalterov-blokchejn](http://www.bitcryptonews.ru/blogs/blokchejn/zamenit-li-buxgalterov-blokchejn)
4. Мельник М.В., Егорова С.Е., Кулакова Н.Г., Юданова Л.А. Бухгалтерский учет в коммерческих организациях: учебное пособие / Мельник М.В., Егорова С.Е., Кулакова Н.Г., Юданова Л.А. М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2016. 480 с.
5. Халевинская А.Б., Юрьева Л.В., Пашкова А.В. Big data как источник повышения эффективности деятельности предприятия. М.: Экономика и управление: проблемы, решения. 2017. С. 150-159. [43]
6. Vukshic V.B., Ivanchic L., Vugec D.C. A Preliminary Literature Review of Digital Transformation Case Studies Conference Proceedings, Rome Italy Sep 17–18, 2018, 20 (9) Part VIII P. 952–957.
7. http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2008_10_2/bezrodna.pdf
8. <https://www.digital.gov.az/digitalazerbaijan/az/blog/44/dorduncu-senaye-inqilabi-sureтли-inkisaf-insanlari-gozleyen-tehluke>
9. <https://www.economy.gov.az/az/page/dorduncu-senaye-inqilabi>
10. <http://audit-journal.az/files/articles/61.pdf>

*Джаббаров Аятулла Сувахил оглы,
доктор философии по экономике,
Бакинский Университет Бизнеса,
E-mail: ayatulla.cabbarov@gmail.com
© Джаббаров А.С., 2022*

НАПРАВЛЕНИЯ ПРИМЕНЕНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ФОРМИРОВАНИИ АНАЛИТИЧЕСКОГО УЧЕТНО-ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

Р Е З Ю М Е

Цель исследования - определить направления применения цифровых технологий на основе существующих научно-теоретических подходов в формировании аналитического учетно-информационного обеспечения предприятия в современных условиях и разработать предложения по направлениям развития в этой области.

Методология исследования - при выполнении исследовательской работы использовались такие методы исследования как обобщение научных подходов, анализ, синтез, сравнение и т.д.

Практическая значимость исследования - стремительное развитие цифровых технологий, расширение информатизации всех сфер жизни общества, ускорение бизнес-процессов и информационных потоков постоянно предъявляет новые требования к учетно-аналитическому учетно-информационному обеспечению предприятия. С этой точки зрения формирование качественного учетно-аналитического информационного обеспечения имеет большое значение для подготовки обоснованных и рациональных управленческих решений. Обоснованные в результате исследования предложения могут быть применены при формировании аналитико-бухгалтерского информационного обеспечения предприятий.

Результаты исследования - изучены факторы, влияющие на формирование аналитического учетно-информационного обеспечения предприятий, и предложены направления применения цифровых технологий в формировании аналитического учетно-информационного обеспечения предприятия.

Оригинальность и научная новизна исследования - оценены возможности применения цифровых технологий при формировании аналитического учетно-информационного обеспечения предприятия, обоснованы направления развития и методический подход в этой области.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, аналитическая учетная информация, технология, блокчейн, цифровизация бухгалтерского учета, облачные технологии.

Ayatulla Suvakhil Jabbarov, Ph.D. (Econ.),

Baku Business University,

E-mail: ayatulla.cabbarov@gmail.com

© A.S. Jabbarov, 2022

DIRECTIONS OF APPLICATION DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF ANALYTICAL ACCOUNTING AND INFORMATION PROVISION

A B S T R A C T

The purpose of the study is to determine the directions for the application of digital technologies based on existing scientific and theoretical approaches in the formation of analytical accounting and information support of an enterprise in modern conditions and to develop proposals for development directions in this area.

The methodology of the research - when performing research work, such research methods as generalization of scientific approaches, analysis, synthesis, comparison, etc. were used.

The practical importance of the research - the rapid development of digital technologies, the expansion of informatization of all spheres of society, the acceleration of business processes and information flows, which constantly imposes new requirements on the accounting and analytical accounting and information support of the enterprise. From this point of view, the formation of high-qualified accounting and analytical information support is of great importance for the preparation of sound and rational management decisions. The proposals substantiated as a result of the study can be applied in the formation of analytical and accounting information support for enterprises.

The results of the research - the factors influencing the formation of analytical accounting and information support of enterprises are studied, and directions for the use of digital technologies in the formation of analytical accounting and information support of an enterprise are proposed.

The originality and scientific novelty of the research - the possibilities of using digital technologies in the formation of analytical accounting and information support of the enterprise are evaluated, the directions of development and the methodological approach in this area are substantiated.

Keywords: accounting, analytical accounting information, technology, blockchain, digitalization of accounting, cloud technologies.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:
02.03.2022

Təkrar işləməyə göndərilmişdir:
07.03.2022

Çapa qəbul olunmuşdur: 11.03.2022

Дата поступления статьи в редак-
цию: 02.03.2022

Отправлено на повторную обра-
ботку: 07.03.2022

Принято к печати: 11.03.2022

The date of the admission of the article
to the editorial office: 02.03.2022

Send for reprocessing: 07.03.2022

Accepted for publication: 11.03.2022